

dr hab. Ryszard Skrzyniarz
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Recenzja rozprawy doktorskiej pana mgra Andrzeja Edwarda Godka: *Książd profesor dr hab. Hieronim Feicht CM (1894-1967). Biografia*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. zw. dra hab. Józefa Wolczańskiego na seminarium doktoranckim z Historii XIX wieku i najnowszej w Katedrze Europy Środkowej i Wschodniej na Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, Kraków 2020, s. 499. Recenzję opracowano na zlecenie Rady Dyscypliny Historii przy Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Koniec XX i początek XXI wieku nazywane są niekiedy „wiekiem biografii” czy też „wiekiem biograficzności”. W tym okresie napisano więcej biografii i wydano wspomnień niż w całej historii ludzkości. Wśród osób biografowanych znajdują się już nie tylko władcy, wodzowie i święci oraz ludzie Kościoła. Do kanonu osób posiadających biografie weszli politycy, ludzie kultury, sztuki i nauki, a także – niestety – celebryci. Na szczęście w ostatnich latach ukazało się wiele niezwykle ciekawych i wartościowych biografii wybitnych uczonych, badaczy i nauczycieli akademickich zajmujących się różnymi dziedzinami nauki. Możemy tu wymienić prace: Anieli Szwejcerowej o Marcelim Nenckim (biologia), biografię Józefa Polikarpa Brudzińskiego (1874–1917) – lekarza i działacza społecznego, pierwszego rektora UW pióra Tadeusza Rutkowskiego, Zbigniewa Mentzela *Kolakowski. Czytanie świata. Biografia*, Zdzisława Pentka *Teodor Tyc (1896-1927) Biografia*. Na uniwersytetach prowadzi się badania nad udokumentowaniem i ukazaniem biografii uczonych tam pracujących: na Uniwersytecie Warszawskich od kilku lat wychodzi seria „Portrety Uczonych. Profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego”, na Poznańskim „Biografie Rektorów UAM”. Na Uniwersytecie Łódzkim Kaja Kaźmierska, Katarzyna Waniek i Agata Zysiak opublikowały ciekawą pracę, której źródłem były wywiady z emerytowanymi profesorami pod tytułem *Opowiedzieć uniwersytet: Łódź akademicka w biografjach wpisanych w losy Uniwersytetu Łódzkiego*.

W ten nurt doskonale wpisuje się przesłana mi do recenzji rozprawa doktorska mgra Andrzeja Edwarda Godka. Młody badacz wykazuje w niej nie tylko zainteresowanie

rzetelnymi badaniami o charakterze biograficznym, ale i kompetencje do prowadzenia samodzielnej pracy badawczej. Przekonany o znaczeniu jednostki i historii, a co za tym idzie biografii i biografistyki w badaniach historycznych, o walorach i zadaniach poznawczych oraz edukacyjnych i wychowawczych podjął się on zadania ukazania biografii kapłana, pedagoga, wychowawcy i kompozytora. Tak powstało interesujące opracowanie monograficzne poświęcone postaci ks. prof. Hieronima Feichta i jego osiągnięciom na polu naukowym, w dziedzinie edukacji i działalności kompozytorskiej. Praca została przygotowana na seminarium z Historii XIX wieku i najnowszej pod kierunkiem ks. prof. zw. dra hab. Józefa Wołczańskiego.

Praca zbudowana jest poprawnie, zgodnie z kanonem sztuki i przygotowania prac badawczych. Składa się ze *Wstępu*, pięciu rozdziałów, zakończenia, wykazu tabel, ilustracji i skrótów oraz z bibliografii. Kolejność wszystkich rozdziałów i ich układ nie budzi moich zastrzeżeń. Integralną częścią pracy są aneksy, w których umieszczono bibliografię publikacji naukowych ks. prof. Feichta, wykaz kompozycji muzycznych oraz fotografie. Zabieg umieszczenia dużych tabel w aneksach należy uznać za udany, bowiem tekst został nieco odciążony od zbyt licznych zestawień statystycznych i stał się bardziej przejrzysty.

Przedstawiona rozprawa oparta jest przede wszystkim na źródłach odnalezionych podczas gruntownie przeprowadzonej kwerendzie archiwalnej. Autor przeprowadził poszukiwania i badania w dwudziestu sześciu archiwach w Polsce i za granicą: w Niemczech, Szwajcarii i na Ukrainie oraz w pięciu bibliotekach polskich i w bibliotece w Wilnie. Autor we wstępie podkreślił, że podstawę źródłową dla jego rozważań stanowić będzie „przede wszystkim korespondencja”, a przeanalizowany bogaty materiał źródłowy obejmować będzie listy pisane zarówno przez ks. prof. Feichta, jak i do niego. Doktorant podał precyzyjnie zestawienia ilościowe tych listów, jednak trochę zabrakło analizy formalnej tej korespondencji. Nie mniej ważnymi źródłami odnalezionymi podczas kwerendy okazały się ankiety, dokumenty personalne, pamiętniki, teksty wygłaszanych przemówień i referatów, nuty jego kompozycji muzycznych oraz prace naukowe. Ciekawym i dostarczającym ciekawych informacji były także publikacje prasowe. Wnikliwa kwerenda źródłowa pozwoliła Doktorantowi uzupełnić biografię Księdza Profesora o ważne, nieznane fakty z jego życia i działalności naukowej, społecznej czy pracy duszpasterskiej oraz nieodkryte lub zapomniane fragmenty jego dorobku naukowego i kompozytorskiego.

Lektura rozprawy przynosi duże korzyści poznawcze. Doktorant przyjął i konsekwentnie zastosował badania wieloetapowe obejmujące kwerendę, krytykę wewnętrzną i zewnętrzną odkrytych źródeł i analizę treści. Praca wskazuje, jak Doktorant

wykorzystał metodę biograficzną jako spoiwo zastosowanych działań i wykorzystanych metod (analizę i syntezę) zmierzających do przygotowania biografii ks. prof. Feichta. Zebrane źródła i zastosowane metody umożliwiły mu rekonstrukcję biografii ks. Feichta, a także osadzenie jego życia i działalności naukowo-dydaktycznej w szerszym kontekście, na który składają się: sytuacja społeczno-polityczna w kraju, w którym mieszkał, działał i tworzył, środowisko muzykologów oraz Zgromadzenie Księża Misjonarzy. Ważne dla niniejszej dysertacji jest również przybliżenie relacji duchownego z konfratrami w zgromadzeniu, z tworzącymi dzieła muzyczne i pracującymi naukowo oraz współpracownikami na uniwersytecie. Doktorant precyzyjnie „osadził” działalność swojego bohatera w nurcie ówczesnej muzykologii polskiej. Powstała zatem rzetelna, oparta na wszechstronnej kwerendzie monografia nie tylko ukazująca życie i działalność naukową i twórczą ks. prof. Hieronima Feichta, ale stanowiąca cenny wkład do historii Zgromadzenia Księża Misjonarzy, a także wiedzy o muzykologii jako dyscyplinie akademickiej w Polsce.

Napisany jasno *Wstęp* zawiera istotne informacje dotyczące zagadnienia będącego przedmiotem rozprawy, poświęcony jest kwestiom metodologicznym, zarysowaniu celów badań i pracy oraz ukazaniu problemów badawczych. Doktorant ukazał wyniki dotychczasowych badań nad życiem i działalnością ks. Hieronima Feichta, podkreślając, że istniejące już opracowania na ten temat są dość wybiórcze, wycinkowe, a nierzadko „mają charakter mniej lub bardziej szczegółowych not biograficznych”, dlatego konieczne było podjęcie próby przygotowania rzetelnej, opartej na wszechstronnej kwerendzie monografii. W moim mniemaniu próba ta zakończyła się sukcesem.

Jak już wspomniano, rozprawa podzielona została na pięć rozdziałów. W rozdziale pierwszym *Środowisko i lata szkolne* mgr Godek ukazał tło społeczne, w jakim Hieronim Feicht dorastał i kształcił się. Szczególną uwagę poświęcił miejscowości Mogilno, w której urodził się i wzrastał, a także rodzinie przyszłego duchownego. Jej charakterystyka została uzupełniona o genealogię przodków. Doktorant omówił początkową edukację w Volksschule, a następnie w Małym Seminarium Księża Misjonarzy. Skoncentrował się na jego formacji duchowej i intelektualnej w Instytucie Teologicznym Księża Misjonarzy.

Rozdział drugi *Pierwsze lata kapłaństwa i studia specjalistyczne* Doktorant poświęcił omówieniu racy duszpasterskiej, studiom i działalności naukowej ks. Feichta w lata 1918–1928. Na okres ten przypadła jego aktywność jako nauczyciela w Małym Seminarium Księża Misjonarzy w Krakowie, duszpasterstwo w parafii pw. św. Krzyża w Warszawie, funkcja prefekta Małego Seminarium Arcybiskupiego we Lwowie, a wreszcie dyrektora Małego Seminarium w Wilnie. Ukazany został także okres jego nauki u prof. Mieczysława Sołtysa

w Konserwatorium Polskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie, studia z muzykologii u prof. Adolfa Chybińskiego na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie oraz studia specjalistyczne z chorału gregoriańskiego u prof. Petera Wagnera na Katolickim Uniwersytecie we Fryburgu Szwajcarskim.

Kolejny już rozdział – trzeci *Działalność dydaktyczno-naukowa do 1945 roku* stał się miejscem prezentacji ks. dra Feichta jako dojrzałego już badacza i duszpasterza do 1945 r. W części tej przedmiotem rozważań są m.in.: jego działalność dydaktyczna w Konserwatorium Towarzystwa Muzycznego w Krakowie, w Państwowym Konserwatorium Muzycznym w Warszawie, a także w Instytucie Teologicznym Księża Misjonarzy w Krakowie. W okresie tym jedyny raz w życiu pełnił ks. Feicht funkcję proboszcza, kierując w latach 1932–1934 parafią w Bydgoszczy. Należy podkreślić, że w tej części dysertacji pokazano także wkład duchownego w rozwój religijnej kultury muzycznej, odnowy muzyki kościelnej oraz ruchu cecylińskiego na terenie Rzeczypospolitej.

Czwarty rozdział *Współorganizator polskiego powojennego życia muzycznego* został poświęcony działalności naukowej ks. Feichta w latach 1945–1967. Składają się nań: jego habilitacja w 1946 r. na Uniwersytecie Poznańskim, a następnie uzyskanie profesury nadzwyczajnej i zwyczajnej. Główny aspekt rozważań stanowi jednakże praca duchownego na czterech uniwersytetach: we Wrocławiu, Warszawie, Poznaniu i Lublinie. Przedstawiono również jego działalność w strukturach licznych instytucji i stowarzyszeń, a także prowadzone w tym okresie badania i udział w konferencjach naukowych.

Rozdział piąty zatytułowany *Ostatnie lata życia oraz spuścizna naukowa i kompozytorska* Doktorant poświęcił spuściznie naukowej i kompozytorskiej uczonego. Przedstawił polemiki prowadzone przez duchownego na łamach czasopism, publikacje i kierunki jego zainteresowań naukowych. W kontekście tym omówione zostało znaczenie ks. prof. Feichta dla polskiej muzykologii. W rozdziale tym drugi nurt rozważań stanowią kompozycje muzyczne Księdza Profesora. W oparciu o zachowaną korespondencję zrekonstruowano obraz postrzegania własnej twórczości przez duchownego. Doktorant przedstawił także działalność dydaktyczną ks. Feichta i jego wpływ na formację kolejnej generacji muzykologów. Rozważania pana Godka zamyka próba charakterystyki sylwetki ideowej i duchowej ks. prof. Feichta, na co składają się m.in. jego relacje z ludźmi, instytucjami, a także z władzami komunistycznymi.

Do rozprawy załączone zostały cztery aneksy. Pierwszy z nich stanowi uzupełnioną i skorygowaną bibliografię jego prac naukowych. Drugi jest katalogiem jego kompozycji muzycznych, ułożonym według gatunków muzycznych. Kolejny – *Kompozycje ks. Hieronima*

Feichta w repertuarze chóru kleryków Instytutu Teologicznego Księża Misjonarzy w Krakowie – stanowi swoiste dopełnienie rozważań o tychże kompozycjach z rozdziału piątego i zarazem jest szczegółowym wyliczeniem wszystkich wykonanych utworów ks. prof. Feichta odnotowanych w kronice chóru Instytutu Teologicznego Księża Misjonarzy w Krakowie. W ostatnim zawarty został wybór fotografii przedstawiający duchownego, jego współpracowników i przyjaciół oraz miejsca pracy i pobytu.

Rozprawa pana mgra Andrzeja Godka ukazuje zarówno życie ks. prof. Hieronima Feichta, jak i jego dorobek naukowy i kompozytorski. Wypełnia tym samym znaczącą lukę w dotychczasowej historiografii. Podjęte przez Doktoranta badania i ustalenia pozwoliły ukazać i przeanalizować bogaty dorobek naukowy duchownego, na który składają się 196 prac drukowanych oraz 12 wydań źródłowych zawierających różne kompozycje nutowe. Natomiast na jego spuściznę kompozytorską składa się ponad 512 utworów muzycznych (24 msze, 165 pieśni i utworów religijnych na chór, 23 utwory świeckie na chór, 31 pieśni solowe, 78 akompaniamentów organowych do pieśni oraz ponad 191 kompozycji instrumentalnych).

Autor dysertacji dzięki wykorzystanym źródłom ukazał nieznane dotychczas szczegóły działalności ks. Feichta w środowisku uniwersyteckim i muzycznym. Przybliżył poprzez swoje badania nowe ustalenia dotyczące pracy dydaktycznej, co pozwoliło na podkreślenie istotnej roli, jaką pełnił ks. Feicht jako wybitny pedagog, który nie tylko kontynuował metodologię prof. Adolfa Chybińskiego, lecz również zapewnił jej ciągłość. Doktorant zwrócił także uwagę na działalność duszpasterską duchownego, która nie była dotychczas przedmiotem zainteresowania badaczy, stąd też przedstawione w tej mierze ustalenia są całkowitą nowością w jego biografii. Badacz ustalił w dysertacji, że dotychczas ks. Feicht stawał się zaledwie elementem zbiorczego wyliczenia w kontekście działalności instytucji, z którymi był związany. Jego badanie w tym zakresie pozwoliło ustalić aktywność ks. Feichta i jego wpływ na środowisko naukowe i duszpasterskie, co stanowi zupełnie nowe ujęcie tematu. Nawet udało mu się ustalić dolegliwości chorobowe ks. Feichta i ich przyczyny. Autor w wielu miejscach polemizuje z dotychczasowymi ustaleniami innych badaczy lub stawia sprawę otwartą z powodu skąpej bazy źródłowej. Pod koniec każdego podrozdziału znajduje się krótkie podsumowanie – syntetyczna konkluzja, co jeszcze bardziej wzbogaca walor całej pracy. Wydaje się, że niniejsza monografia oddaje całościowo życie i twórczość ks. prof. Hieronima Feichta.

Atuty pracy:

1. Szerokie badania polegające na poszukiwaniu nowych źródeł wiedzy o życiu i twórczości ks. prof. Hieronima Feichta.
2. Przebadanie i sklasyfikowanie korespondencji ks. prof. Hieronima Feichta.
3. Liczne kwerendy w wielu archiwach polskich i zagranicznych.
4. Uzupełnienie/wzbogacenie listy publikacji i kompozycji muzycznych ks. prof. Feichta.
5. Ustalenie dotychczas nieznanych faktów z życia naukowego, pedagogicznego i duszpasterskiego ks. Feichta.
6. Integralne, właściwe biografistycy, podejście do życia i dzieła ks. Feichta.

Cytuję za Andrzejem Godkiem: „W pośmiertnym wspomnieniu dr Mirosław Perz pisał o nim: «[Ks. prof. Feicht] pracował w nocy, więc dzień poświęcał gościom, interesantom, przede wszystkim studentom. [...] Drzwi [w mieszkaniu] u ks. profesora nie zamykały się wcale – w końcu (autentyczne) w ogóle ich nie zamykał, zostawiając otwarte na korytarz w oczekiwaniu następnej wizyty. Nikt, zwłaszcza ze studentów nie zastanawiał się nad tym, czy do księdza pójść można, po prostu chodzili bez względu na porę przez cały dzień. [...] Tam właśnie odbywały się owe najciekawsze wykłady księdza profesora – nie tylko historii muzyki, także, a może przede wszystkim – życia»”. Chciałbym wskazać, że Autor ukazał w swojej pracy także biografię pedagogiczną ks. prof. Feichta. W wielu miejscach dysertacji elementy biografii pedagogicznej są niezwykle mocno zarysowane i analizowane przez Doktoranta.

Na koniec kilka drobnych uwag. Może warto by, przygotowując pracę do publikacji, przenieść z tekstu głównego do nowego aneksu wszystkie tabele, które mają więcej niż jedną stronę, a w tekście dać do nich tylko odnośnik. Warto też zwrócić uwagę na stronę językową pracy, zdarzają się w niej potknięcia językowe i literówki. Doktorant jednak posługuje się poprawną i bogatą polszczyzną, pisze klarownie i interesująco. Pracę oceniam bardzo dobrze. Podsumowując, mogę stwierdzić, że mgr Godek wykazał się w swojej rozprawie doktorskiej bardzo dobrą znajomością literatury przedmiotu, wielką pracowitością i determinacją w poszukiwaniu materiału źródłowego oraz starannością i precyzją w analizie bogatego materiału badawczego. Realizując swoje zainteresowania badawcze, przedstawił elementy wskazujące perspektywy rozwojowe w badanej problematyce. Trafnie dobrał metody,

skonstruował proces badań i starannie opracowała ich wyniki, przez co zyskał wielostronne spojrzenie na uzyskane rezultaty.

Wyrażam głębokie przekonanie, że praca pod każdym względem **spełnia wymagania** stawiane rozprawom doktorskim określone w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym, i **wnioskuje o dopuszczenie** mgra Andrzeja Edwarda Godka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Biorąc pod uwagę ważność podjętego tematu, nowatorski charakter pracy i rzetelny sposób realizacji projektu badań wnoszę o **publikację** pracy pana mgra Andrzeja E. Godka pt.: „Książdz profesor Hieronim Feicht CM (1894-1967. Biografia” oraz o jej **wyróżnienie**.

Lublin, 25 stycznia 2021 r.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Krzysztof". The signature is written in a cursive, flowing style with a prominent vertical stroke on the left side.